

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Deres ref: 2002-451-1 K/thg/tla

NOU 2002:1 FORTID FORMER FRAMTID

Generelt.

Gamvik Museum 71° N ser positivt på at det er laget en egen kulturminneutredning som skal følges opp med en Stortingsmelding.

Vi vil i denne høringen se på enkelte kapitler som vi ønsker å kommentere nærmere.

Innledningsvis vil vi bemerke at det er beklagelig at det har dannet seg et fler- og mindretall, og at flere av mindretallets bemerkninger skulle ha vært innarbeidet i utredningen.

Hovedstrategiene som er listet opp i Kap 1.2 er generelle og flytende. Til sammen i utredningen er det foreslått 141 tiltak for å forbedre dagens situasjon, det kan bli vanskelig å lage en tiltaksplan ut fra disse uprioriterte sammendragene til hvert kapittel.

Vedrørende Kulturdepartementets miljøhandlingsplan 2001 – 2004 ser vi det som en stor fordel at kulturvernets og kulturminnevernes dokumentasjonssystemer skal samordnes på en bedre måte. Samtidig er det viktig at systemene, som f. eks SEFRAK, FORNMINNEREGISTRET OG BYGNINGSREGISTRET oppdateres og ajourføres. Slik mange offentlige registre er i dag er de nesten uaktuelle og lite brukbare. Registrene for Økonomisk kartverk og GAB er heller ikke ajourført.

Flere av Kulturdepartementets mål krever utvikling og kompetanse, men det kommer ikke fram hvordan kompetansebehovet skal dekkes når utdanningstilbudene mangler. Forslaget om oppretting av et Kulturminnefond og endringer i skattereglene for fradragsberettigede gaver fra private kan bedre økonomien, og ses på som en liberalisering av ICOMs forskrifter.

Midler som kanaliseres gjennom kommunene til kulturvern må øremerkes for å sikre riktig bruk. De fleste kommuner har dårlig økonomi, det kan være fristende å omprioritere midler

Manglende samarbeid mellom offentlige forvaltningsorganer kan være et problem i arbeidet med å bevare kulturminner.

Utredningen nevner ikke at landsdelsmuseene, som har ansvaret for arkeologiske utgravinger, har blitt pålagt stadig flere statlige/offentlige oppgaver slik at mulighetene til forskningsgraving i dag er sterkt begrenset.

Kystens kulturhistorie har vært neglisjert helt fra "nasjonsbyggingen" der bare innlandets kulturformer ble tatt med. Dette har bl.a. medført kondemnasjonsordningen for fartøyer som for noen år siden reduserte antallet båter betraktelig.

Utenom de store seilskipene er de fartøyer som er bevart stort sett tatt vare på av privat, frivillig arbeidsinnsats. Fartøyvern har lite tilgang til midler.

På samme måte er det med kystens kulturlandskap. De store endringer i fiskersamfunnene har til nå ført til at anlegg som ble bygd etter brenningen under krigen, så sent som på 50-60-tallet stort sett er borte.

Marinarkeologi er så vidt nevnt i utredningen. Det er behov for å få en helhetlig plan for bevaring av kystkultur, både landlig og marin, og tematiske/geografiske planer for forvaltning og formidling av kulturminner nær vår egen tid.

Del II Forslag til tiltak – Oppsummering

Kap. 4 Kulturminnene og miljøer som fellesverdier i et lokalsamfunn.

Anbefalingene er lite konkrete og legger mer vekt på lokalsamfunnets deltagelse og engasjement enn Museumsreformen gjør. Siden denne allerede er i gang, burde tilrådingene ta hensyn til – og gjerne flettet inn momenter fra reformen.

Kap 5 Eiere og rettighetshavere.

Det er positivt at så mange forhold mellom eiere/rettighetshavere og staten er tatt opp, men en ser også at mindretallet har argumenter som bør tas hensyn til, bl.a. en større forståelse for økonomiske spørsmål.

Kap FRIVILLIGE

Gjennom hele meldingen er det et gjennomgående ønske å trekke med lokalbefolkningen i kulturminnevernet. Med tanke på Museumsreformen som pågår, kan dette vise seg å bli problematisk. Det pekes på at det må gis mulighet til et mer kvalitativt engasjement, gjennom kanalisering av midler til for eksempel Historielag, Museets venner og lignende. Fordelen med et slikt tiltak er at frivillige da kan lage og gjennomføre prosjekter innen kulturvern uten det møysommelige arbeid det er i dag med å skaffe midler. Dog vil en henlede oppmerksomheten på mindretallets bemerkning om hva samfunnet får igjen for innsatte midler.

Kap 7 MUSEENE

For å kunne styrke utadrettet formidling er det nødvendig med tilførsel av kompetanse innen for eksempel pedagogikk og IT, men det er ikke skissert hvordan dette skal innpasses i planene.

For å styrke museenes potensial knyttet til dokumentasjon, bevaring og forskning er det nødvendig med utdanningstilbud, gjerne som desentraliserte Internett-kurs.

I utredningen heter det også at det bør stilles større krav til kvaliteten på formidlingen og hvordan kulturminnene blir tilrettelagt, og : - for å holde på folks interesse må det lages aktiviteter knyttet til konkrete lokaliteter. Dette er arbeide som tidligere for en stor del har vært gjort av frivillige, men folks interesse for å delta i ulønnet, idealistisk og frivillig arbeid er dalende.

Det er bra at utvalgets flertall anbefaler en gjennomgang av kulturhistoriske bygninger, og at dette skal munne ut i en handlingsplan for tiltak og gjennomføring.

Mindretallet tar opp problematikken med avhending og kassasjon. Dette er et problemfelt for museene i dag. Her bør det komme med noen retningslinjer for hva som skal bevares og hva som kan avhendes/selges.

Mindretallet peker også på at en kan gjøre ”ny” bruk av kulturminner og lage aktiviteter i forbindelse med dem.

Problemet er at museene skal være ikke-kommersielle samtidig som det settes stadig større krav til inntjening. Hvis museene skal klare å være ikke-kommersielle, og samtidig utvide og kvalitetsforbedre formidlingen, krever det større innsats fra det offentlige.

Med tanke på Museumsreformen som pågår, hvor målsettingen er å redusere antallet museer for å styrke noen få, er det lite sannsynlig med en generell tilførsel av midler til museene samlet.

Vi ser det som positivt at mindretallet tar opp spørsmålet om samfunnsøkonomisk utbytte av innsatte midler, og vil gi eiere av fredede kulturminner større mulighet til egeninntjening

Museene har fått bare 5 sider i utredningen. Sett i forhold til ICOM's regler, hvor museene er de fora som skal formidle kulturarven, er dette noe svakt som underlag for en Stortingsmelding om ny kulturminnepolitikk.

I forhold til Museumsreformen som pågår er tiltakene som skisseres særdeles flytende.

Mindretallet setter også fokus på at flertallets eneste konkrete tiltak er tilførsel av mer penger.

For å sette dette i sammenheng med Museumsreformen, der innsatsen er 41 mill. over fem år.

En del av midlene skal brukes til å støtte omleggingen – dette oppfattes som at en del av midlene skal brukes til administrasjon, følgelig reduseres midler til museene.

Meningen er å ruste opp viktige enheter, men en nevner ikke hvem disse viktige enhetene er.

For Finnmarks del er det ansvarsmuseene som har fått økningene, i tillegg til at det er en skjevfordeling fra tidligere mellom ansvarsmuseum og lokalmuseum. Slik fordelingen virker i dag er det vanskelig for lokalmuseene å komme opp på et kvalitetsmessig minimumsnivå.